

# TÜRKİYE'DE TROÇKİZM ?

METE TUNÇAY

Türkiye'deki Sol harekette de, bazı kişi ve gruplar, ortodoks Komünist partisi çizgisi izleyenler tarafından Troçkist olarak nitelendirilmişler, daha doğrusu suslandırmışlardır. Örneğin, Kerim Sadı ve Nâzım Muhalefeli (1929-30).

Bir kimse için ya da bir grubun Troçkist olduğunu söylemek ne demektir? İki şeyden biri (ya da her ikisi):

- 1- Gerçekten Troçkizmin çizgisine ve onun örgüt çevresine bağlı olmak;
- 2- Lenin'le başlayan fakat daha çok Stalin tarafından uygulanan "Tek ülkede sosyalizm" politikasına karşılık, her ülkede (?) "sürekli devrim" kuramının araçlarıyla "dünya devrimi" politikasına tutunmak; bu anlamda, KP'ne aranta ağır solcu olmak.

Fakat Troçkistlik, 1930'ların Komünist sözlüğünde daha gevsek bir anlamda da kullanılmıştır: -3- SSCB'ne ve KP çizgisine karşı, polis ve faşistlerle işbirliği yapmak, bir çizit agent provocateur lük etmek.

Türkiye'de "Troçkist" sözünün, andığın örneklerde 3'üncü anlamda kullanıldığı kuşkusuzdur. Öbür anlamlara gelince:

J. Russell, Foreign  
to Catalina, s. 166-72.

TÜRKİYE'DE TROÇKİZM ?  
LÜSTAV ARAŞTIRMA VAKFI

1930 yıllarının Türkiye'sinde, Troçki'nin kendisine bağlı solcuların olup olmadığını araştırmamın ilginç bir şey olduğu düşünülebilir, çünkü bizzat Troçki 1929 Şubat ortalarından 1933 Temmuz ortalarına kadar dört büyük yıla yakın bir süre İstanbul'da kalmıştır. Ancak Deutscher ile P. Frank'ın mektuplarından bunun pek söz konusu olmadığı anlaşılıyor.

Troçkistliği, asıl ikinci anlamıyla, Türk solcuları arasında araştırmak yararlı olabilir.

1929

Troçki:

METE TUNÇAY

CUMHURİYET

Pek soğuk & sozlu bis  
kis. Emden İstanbul'da!

2 Şubat: [Haber+foto.]

Moskova 31 (AA) Troçki muhafaza altında  
getirilmiş, dahili harp hazırlamakla meşgul,  
Sovyet topraklarından ayrılmaya davet edilmiş.  
Berlin'e?

5 Şubat

Berlin 2 (Hususi) Troçki Moskova'dan  
bugün yarın geliyor. Ankara'da sefarette  
polis refakatıyla izin.

[12 Şubatta gelmiştir]

23 Şubat

Berlin 22 (AA) Troçkinin Almanya'ya  
kasulü üstüne tartışmalar [Türkiye'de olduğu  
söylenmektedir].

7 Mart "Troçki Rusya'dan nasıl çıktı?  
İstanbul'a nasıl geldi?"  
Journal'den

8 Mart # "Troçki Stalin'e hücum  
ediyor."

12 Mart

Tokatlıyan Otelinde 62 Numarada  
N. Zacef adıyla kalıyor.

17 Mart

Sehrini'zde ilk Beyanati  
Turkische Post (von Homeier?)

19 Mart

Times'a beyanati

20 Mart

"Matbuat eskânin müstemân  
kâbul etti"  
(Muharririni'zün intibaları: Sakah-buyji  
kesk)

21 Mart

[Ağlının Fotoğrafi / yerli  
Dün aksam otomobille Sizi'ye tenezzüh.

2 Nisan

[Karıyla fotoğrafı / yerli  
Saat 14'te otelden ayrıldı.  
(?) Bonoulti civarında bis binaya tasunus.

[Person d'Avril:

Rüfekamızdan biri Troçki'nin Müstâman  
olduğunu yazıus. Bis emebi muharris  
hemer gazetesine tellemus.]

# TROTSKY TÜRKİYE'DE

Isaac Deutscher, The Prophet Outcast  
Trotsky: 1929-1940 (London: Oxford  
University Press, 1963).

[Alma Ata'da bir yıl sürgün kaldıktan sonra]

s.1 10 Şubat 1929 gecesi Odesa'dan Ilyich jemiyle hareket etmiş — yanında karısı, büyük oğlu ve 2 G.P.U. memuru.

s.2 T., Stalin'in Mustafa Kemal paşa ile anlaşmış olduğundan şüpheleniyor — ya enterne edilecek veya İstanbul'daki Beyaz mültecilere parşalattırılacak!

s.4 T.'nin boğazda sınır muhafızlarına tevdi ettiği M.K.'e protesto mesajı: **Moya Zhizn, vol. II p. 317**

"İstanbulun kapılarında, size Türk sınırına kendi hür irademle gelmiş olmadığımı bildirmekle şeref duyuyorum — Bu sınırı, cebre boyun eğmek zorunda olduğum işi geçiriyorum. Lütfen, Bay Başkan, münasip hissiyatımı kabul buyurun."

s.5-6 İstanbul valisinin T.'ye 18 Şubat 1929 tarihli mektubu [M.K.'in emriyle yazılmış.] Arşiv - Kapalı Bölüm.

Sürgüne yollandığınızı bilmiyorduk, bizden zihni sebeplerle sizin işi girme izni istendi, vizeyi verdik. Türk toprağında enterne edilmeniz veya herhangi bir şiddete maruz bırakmanız söz konusu değildir. İstedığınız yere gitmekte veya dilediğiniz kadar kalmakta serbestsiniz. Kalacak olursanız size her türlü misafirperverlik gösterir, emniyetinizi sağlarız.

Sovyet Konsoloslüğünde bir ay kadar kalınız.

s.8 7 veya 8 Mart'ta Büyükkada'da karısıyla ağlının bulunduğu eve.

# TROTSKY TÜRKİYE'DE

s. 149 [1931 yılının başlarında] Büyükkada'daki evde sıkı bir yangın sebebiyle bir yıl kadar Kadıköy'de oturmuş, ev tamir edilince dönmüşler.

s. 182/dn1 Büyükkada'da kaldığı ~~bu~~ yıllar boyunca T. İstanbul'a bir iki kere inmiş — Ayasofyayı ziyaret ve dışıya görünmek amacıyla.

s. 182-193 Ekim Devriminin 15'inci yıldönümü münasebetiyle Danimarkalı Sosyal Demokrat öğrencilerin Kopenhag'da konferans verme daveti üzerine —  
14 Kasım 1932 İstanbul'dan hareket,  
[23 Kasım'da Danimarka'da.]  
2000 kişiye hitap etmiş.  
12 Aralık'ta Büyük Adaya ağıdet.

s. 260 İstanbul'dan 17 Temmuz 1933'te Bulgaria adlı bir İtalyan gemisiyle Marsilya'ya hareket.

Troçki'nin Büyükkada günleri, örgünde geçirdiği en iyi yılın en iyi devresi olmuştur.

Yayımlar: Bulletin Oppozitsii, Hayatım, Rus Devriminin Temelleri: Çeşitli memleketlerdeki taraftarları —  
Webb'ler. —  
Tarihi ...

Balıksı Haralambos s. 194-95.

Türkler Troçki'ye oldukça dürüst ve iyi davrandılar.

1937'de Troçki Meksika'da +  
S.S.C.B.'de Stalin'in Tedhişi

Lyova [Leon Sedov ≡ Lev Lvovich] T.'nin Büyük Öfeli

Annesine Fransadan yazdığı 7 Temmuz 1937  
tarihli mektupta, 'halimize şükredelim' demeye  
çetiriyor: [Arsiv'in Kapalı Bölümü!]

"... ya şimdi Papa Norveç'te veya daha da  
kötüsü, Türkiye'de olaydı? Kemal emu teslim  
ederdi ... durum sok sok daha kötü olurdu."

P. Outcast, s. 383

" s. 456

T. "Stalin" adlı kitabında (p. 413)  
'Stalin'e tarihte bir benzer bulmaya kalkınca,  
Sadece Cromwell, Robespierre, Napolyon ve Lenin'i  
değil, hatta Hitler ve Mussolini'yi bile reddetmek  
zorundayız. Mustafa Kemal Paşayı galat Belki  
Porfirio Diaz'i düşünürsek, Stalin'i aulamaya  
yakınlaşmış olabiliriz.' —

S. 531

# Filme des Kommunisten

Hugo Urbans

"Leubund"

Ultra-radikal bir grup\*

s. 28/dn. 1

"Leubund" Pyatakov'un mali desteğini görüyor.  
[Oppozitör]

s. 31

Almanya'da Moskova'ya karşı koyan muhalefet grupları-

Leubund

Wedding (en büyük işi mahallestenu adı) Muhalefeti  
(A. Maslov ve R. Fisher gibi Zinovievistler!)  
Troçkizmeden daha köküm

s. 53

Berlin'de Troçkici (v) çevreler.

- Asıl Troçkistler Wedding Muhalefeti'de.
- Çok daha nüfuzlu olan grup "L.B." H.U., FdK
- Korschistler
- Zinovievistler, Zinoviev'in soyun eşisinden sonra Troçkiden çok daha ileri gidiyorlar.

TÜRKİYE

Ç. Sami  
Cosar

T. İst'da Kitap '69

T. Hayatım II cilt köz '70  
sev. Münterim Özmen

Isaac Deutscher, T. III Kövler  
sev. Rasha Özmen Sosyaloist

**TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI**